

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de Catalunya

MARC PER AL POSICIONAMENT D'AQU CATALUNYA RESPECTE DELS SEGELLS TEMÀTICS DE QUALITAT ('LABELS')

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial.

La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

© Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya
Carrer dels Vergós, 36-42, 08017 Barcelona

Document aprovat pel Consell de Direcció d'AQU Catalunya el 2 d'abril de 2014.

Primera edició: maig de 2014

Dipòsit legal: B-12.173-2014

Sumari

1. Definicions prèvies	4
2. Situació actual	5
3. Context on se situen els <i>labels</i>	5
4. Posicionament d'AQU Catalunya	6
ANNEX: Certificats que podrien ser considerats en el sistema integrat	9

1. DEFINICIONS PRÈVIES

La nomenclatura emprada en l'àmbit de l'assegurament de la qualitat, en el marc de l'ensenyament superior, engloba tot un entramat de mots especialitzats. És per això que és oportú iniciar aquest document definint uns quants conceptes:

- **Acreditació:** procés pel qual un organisme, vist l'assoliment d'uns criteris i uns estàndards, atorga a una determinada organització el dret d'emetre certificats a tercers (per exemple, els diplomes universitaris als graduats), sempre que aquests compleixin unes determinades condicions.
- **Certificació:** procés pel qual un organisme certificador autoritzat comprova que un procés o una unitat assoleix un determinat estàndard de qualitat i ho explicita mitjançant un document (certificat).
- **Organisme acreditador autoritzat¹:** en el sector de l'ensenyament superior europeu, aquests organismes són entitats, generalment públiques, reconegudes pels governs i per la comunitat acadèmica, encarregades d'establir els criteris i els estàndards, determinar-ne el compliment per part de les universitats i, si escau, fer-ho públic, amb les conseqüències legals que, d'aquest reconeixement, se'n derivin.
- **Organisme certificador autoritzat:** són generalment entitats privades² que reben un suport col·lectiu (sigui d'institucions universitàries, d'associacions professionals, d'ocupadors o d'altres estaments) per tal de comprovar l'assoliment dels estàndards de qualitat i poder lliurar certificats als processos o a les unitats que els assoleixen.
- **Segells temàtics de qualitat o labels:** el mot label s'utilitza de forma convencional per designar un certificat atorgat per un organisme certificador autoritzat a una institució d'ensenyament superior d'acord amb uns principis establerts prèviament, i amb el benentès que es tracta d'una distinció o marca de qualitat que pot complementar una acreditació proveïda per les autoritats corresponents. Un label, però, també pot entendre's com el sistema organitzatiu que inclou, a més del certificat, altres elements com ara l'organització impulsora del certificat, els objectius de la certificació, els criteris per posar-la en pràctica o les condicions que han de complir els organismes autoritzats per emetre certificats.

Actualment, els òrgans certificadors autoritzats dels *labels* es poden classificar de la forma següent:

- a) Agències vinculades a associacions professionals d'àmbit nacional o internacional, com per exemple ABET³ o ASIIN⁴.

¹ El concepte *autoritzat* té una consideració àmplia: des d'estar reconeguts per les administracions públiques per desplegar determinades funcions fins a ser simplement associacions legalment establertes en un país determinat.

² Per exemple, Engineering Council UK, Ordem dos Engenheiros (Portugal) o Association for Engineering Education of Russia.

³ Accreditation Board for Engineering and Technology (www.abet.org).

- b) Associacions d'universitats agrupades en xarxes nacionals o internacionals, com per exemple AACSB⁵.
- c) Agències impulsades des de les administracions públiques, com per exemple ANECA⁶, FINHEEC⁷ o ARACIS⁸.

2. SITUACIÓ ACTUAL

Seguint les estratègies d'avaluació dels Estats Units per a programes universitaris, hi ha a Europa un corrent que aposta per obrir una via semblant d'abast continental. Aquesta opció es desenvolupa per mitjà dels anomenats *labels*, que preconfiguren fonamentalment, i únicament, dos aspectes en un determinat ensenyament universitari:

- Quins són els objectius de formació mínims.
- Quins són els elements bàsics requerits per facilitar l'assoliment dels objectius de formació.

Darrerament s'està produint un creixement en la generació de *labels*; i, poc o molt, a cada sector disciplinari hi ha qui prova d'articular-ne un, amb finalitats diverses. Fins i tot, en alguns àmbits, els *labels* també s'apliquen a la qualitat dels centres docents.

3. CONTEXT ON SE SITUEN ELS LABELS

L'ensenyament superior és un bé públic que sempre ha tingut components de bé privat.⁹ Amb la creixent internacionalització de les societats, la mobilitat de professionals s'incrementa. Això pot representar que la inversió que una determinada societat fa en una persona que es forma a la universitat no reverteixi sempre en la mateixa societat que ha fet l'esforç inversor.

Tot i l'existència de múltiples fórmules de finançament de l'ensenyament universitari, l'habitual a Europa és que tingui un caràcter mixt (públic i privat), amb diferent distribució de pesos segons el país.

Totes dues qüestions tenen **influència en la definició del concepte de qualitat** que s'aplica. De fet, els interessos dels diferents grups d'interès, tant nacionals com internacionals, no sempre són coincidents en aquest àmbit. En qualsevol cas, la globalització en el sector de

⁴ Akkreditierungsagentur für Studiengänge der Ingenieurwissenschaften, der Informatik, der Naturwissenschaften und der Mathematik (www.asiin-ev.de).

⁵ Association to Advance Collegiate Schools of Business (www.aacsb.edu).

⁶ Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (www.aneca.es).

⁷ Finnish Higher Education Evaluation Council.

⁸ Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education.

⁹ Es tracta d'un bé que genera beneficis específics i directes per als individus que el posseeixen; proveeix d'exclusivitat d'ús als seus posseïdors, i la seva escassetat pot incloure competència econòmica i social per assolir-lo.

l'ensenyament superior porta associada una **voluntat per demostrar la qualitat a escala internacional**, bé sigui per competir o per cooperar amb altres universitats.

L'establiment de l'Espai europeu d'educació superior (EEES) cerca situar Europa com a referent mundial en el camp de l'ensenyament superior. Aquest espai es construeix a base d'acords ministerials que fixen recomanacions. Els estats europeus, però, segueixen mantenint plenes competències en matèria d'ordenació universitària, encara que l'EEES suposi incorporar dinàmiques de tipus internacional en les regulacions nacionals.

De fet, als països on el finançament de les universitats és important, el govern és poc propens a cedir el poder dels processos d'assegurament de la qualitat a organismes externs.¹⁰

S'interpreta que el govern representa els grups d'interès nacionals, especialment el conjunt de la ciutadania que, amb el pagament d'impostos, fa possible el finançament de les universitats públiques o nacionals. En aquest cas, s'observa que **les acreditacions nacionals es mouen en un escenari on preval garantir la qualitat, però també els principis d'equitat i d'igualtat d'oportunitats**. Això no treu, però, que les universitats tinguin la llibertat de sol·licitar altres certificacions extres i reconegudes internacionalment.

Quan la formació és finançada majoritàriament amb recursos privats, apareixen noves dinàmiques, com ara la cerca de l'exclusivitat (posicionament dins d'un mercat) o el corporativisme, dinàmiques lògiques en contextos globalitzats i de lliure competència, on els individus cerquen la diferència.

4. POSICIONAMENT D'AQU CATALUNYA

En l'EEES els objectius de formació esdevenen centrals en els mecanismes d'assegurament de la qualitat. Aquests objectius són establerts per les universitats, considerant tres possibles vies que no són excloents:

1. D'acord amb el principi d'**autonomia universitària** i de **llibertat acadèmica** i atesos els **principis d'assegurament de la qualitat** que recomanen escoltar i **tenir en compte les necessitats dels diferents grups d'interès**.
2. D'acord amb els objectius preestablerts per **directives públiques** (nacionals o internacionals).
3. D'acord amb els objectius preestablerts per estàndards associats a un determinat **label**.

AQU Catalunya entén que cal defensar la primera via en tots els casos en què sigui possible; per això **té com a prioritat mantenir i desenvolupar el model català d'assegurament de la qualitat, i situar-lo com a referent internacional, ja que les altres vies són complementàries**.

¹⁰ Tanmateix, hi ha pressions internacionals importants a favor d'obrir els mercats nacionals a la competència internacional. Això està succeint en alguns països de l'Europa oriental.

Així, cal incrementar el valor de les avaluacions d'AQU Catalunya, tenint en compte que l'Agència ha estat avaluada internacionalment d'acord amb els ESG.¹¹ A més, pel fet de figurar al registre EQAR,¹² AQU Catalunya pot operar en altres països europeus i, en alguns casos, acreditar ensenyaments.

Atès que els grups d'interès també es fixen en referents internacionals, AQU Catalunya promourà vies de reconeixement mutu amb altres agències. La presència a ECA¹³ facilita el reconeixement mutu d'ensenyaments conjunts.¹⁴

Per tot això, i referent a la tercera via (els *labels*), AQU Catalunya acorda:

- No impulsar els *labels* específicament. D'aquesta manera, AQU Catalunya no s'acreditarà com a agència certificadora de *labels* específics, però sí que establirà els convenis necessaris per donar aquest servei conjuntament amb altres agències reconegudes per ENQA que ofereixin els segells temàtics.
- Donar suport a totes aquelles universitats del sistema universitari de Catalunya que optin per obtenir un *label*, i integrar-lo al màxim en el marc d'acreditació d'AQU Catalunya si compleixen determinades característiques. En conseqüència, AQU Catalunya no assumirà els costos addicionals de l'obtenció d'un *label*,¹⁵ més enllà de la coordinació del procés integrat.
- Reconèixer la visita externa i els assoliments associats als *labels* obtinguts, sempre que segueixin criteris equivalents als que figuren en el marc d'acreditació de titulacions d'AQU Catalunya.

Amb aquests objectius, AQU Catalunya arbitrarà dos processos:

- a) **El lliure:** identificació dels *labels* que obtinguin les universitats pel seu compte i que podrien ser reconeguts per AQU Catalunya, atesos la solvència de l'òrgan avaluador, els criteris de qualitat emprats i una adequada informació entre la universitat i l'Agència.

En aquest cas, la Comissió d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya, d'acord amb les seves competències, serà la responsable de gestionar aquest procés. Amb aquesta finalitat elaborarà i aprovarà el document ***Criteris per al tractament de 'labels' obtinguts directament per les universitats***, on es definiran quins són els criteris i el procediment per reconèixer els *labels* obtinguts en el procés d'acreditació de les titulacions. L'objectiu és el reconeixement d'aquelles parts del procés que segueixen les

¹¹ Estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat en l'EEES.

¹² L'European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) és el registre d'agències d'assegurament extern de la qualitat en l'ensenyament superior que compleixen els ESG.

¹³ L'European Consortium for Accreditation in higher education (ECA) és el consorci d'agències d'assegurament de la qualitat en l'ensenyament superior que cooperen en l'àmbit de l'acreditació i fomenten el reconeixement mutu de les acreditacions.

¹⁴ Joint Programmes o Erasmus Mundus, per exemple.

¹⁵ Aquests costos inclouen els honoraris dels avaluadors, la gestió i preparació de la visita per part de l'organisme certificador, el transport i l'allotjament dels avaluadors durant la fase de visita a la institució, i els drets que obté l'organització impulsora del certificat.

mateixes directrius que les establertes per AQU Catalunya, incloent-hi la visita externa si s'escau.

- b) **L'integrat:** els processos d'obtenció dels *labels* s'integren en el procés d'acreditació regular conduït per AQU Catalunya. Aquest esquema es realitzarà per mitjà de convenis amb agències internacionals que atorguin certificats de *label* i, en conseqüència, s'hauran de desenvolupar preferentment en anglès.

La Comissió d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya elaborarà i aprovarà el document ***Guia per a l'obtenció d'un 'label' per a graus i màsters, integrat en el procés d'acreditació d'AQU Catalunya***, on es definiran el procediment i la temporalització que permetin obtenir el *label* al mateix temps que l'acreditació de la titulació.

En aquest cas, els costos addicionals associats a l'obtenció del *label* aniran a càrrec de la universitat sol·licitant.

A l'annex d'aquest document s'aniran actualitzant quins són els *labels* que en cada moment AQU Catalunya, d'acord amb els organismes certificadors amb qui estableixi un conveni, podrà integrar en els seus processos d'acreditació. AQU Catalunya mantindrà una pàgina web actualitzada amb aquesta informació.

ANNEX: CERTIFICATS QUE PODRIEN SER CONSIDERATS EN EL SISTEMA INTEGRAT

AQU Catalunya, conjuntament amb els organismes certificadors assenyalats, està en disposició de facilitar, de manera integrada en els seus propis processos d'acreditació, l'emissió dels *labels* següents:

Certificat	Impulsor	Àmbit/objectius	Implantació	AQU considera els organismes certificadors següents
Eur-Ace	European Network for Accreditation of Engineering Education (www.enaee.eu)	Programa d'enginyeria de primer cicle (grau) i segon cicle (màster)	Elevada implantació a Alemanya (427 programes certificats), França (313), Turquia (156) i Irlanda (140)	CTI (França) Commission des Titres d'Ingénieur, ASIIS i ANECA
Euro-Inf	European Quality Assurance Network for Informatics Education (www.eqanie.eu)	Programes d'informàtica de primer cicle (grau) i segon cicle (màster)	Es tracta d'un certificat de creació recent, encara amb poca implantació. A Alemanya 69 programes certificats, majoritàriament a les Fachhochschulen	ASIIN
Eurobachelor, Euromaster i Eurodoctorate	European Chemistry thematic network association (www.ectn-assoc.cpe.fr)	Programes de primer cicle (grau), segon cicle (màster) i tercer cicle (doctorat) en l'àmbit de la química	Implantació a diversos països, en primer lloc a Itàlia (26 programes) i Alemanya (15 programes)	ASIIN